

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ PHILOSOPHY OF EDUCATION

УДК 378.4:001.891:004.81

DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-14>

ФІЛОСОФІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

ЮРІЙ, МЕЛЬНИК¹
СВІТЛАНА, ТОДОРОВА²
ГАННА, ШЕВЧЕНКО³

Анотація. Стаття присвячена аналізу перспектив, ризиків та переваг застосування штучного інтелекту у вищій освіті. Розглянуто стан та перспективи розвитку штучного інтелекту, обґрунтовано важливість вивчення даної проблеми та необхідність проведення подальших досліджень, щодо впливу на академічну доброчесність, якість та успішність навчання. Мета статті – дослідження та аналіз етичних та філософських питань, пов'язаних з використанням штучного інтелекту у вищій освіті. Завдання дослідження: 1) проаналізувати вплив штучного інтелекту на викладачів, здобувачів вищої освіти та освітню систему в цілому; 2) визначити потенційні переваги та ризики використання штучного інтелекту у вищій школі; 3) розглянути етичні питання, пов'язані з використанням штучного інтелекту в освітньому процесі та науковій діяльності; 4) запропонувати рекомендації щодо відповідального використання штучного інтелекту у вищій школі. Використано методи загально-філософського аналізу для узагальнення та систематизації результатів досліджень. Розглянуто, що цифрові технології активно застосовуються у вищій школі. Відмічено, що це призводить до позитивних тенденцій, зокрема, пропонуються здобувачам персоналізовані навчальні курси та методичний матеріал, адаптований до їхніх особливостей. Штучний інтелект дозволяє значно автоматизувати розробку технічних завдань, методичних матеріалів для освітнього процесу, спростити документообіг тощо. Відзначено також ризики, які виникають при використанні штучного інтелекту, а саме, проблеми конфіденційності, відсутності відповідальності, не дотриманням принципів академічної доброчесності тощо. Для запобігання та зниження ризиків необхідно дотримуватися принципів – прозорості, конфіденційності, соціальної відповідальності та запобігання шкоди людині. Все це вимагає приведення законодавства в галузі використання штучного інтелекту у відповідності з міжнародними нормами, а для освітян переосмислення не лише системи оцінювання знань та контролю здобувачів, а й всієї парадигми методології викладання у вищій школі.

Ключові слова: штучний інтелект, вища освіта, соціально-філософські проблеми, освітня та наукова діяльність.

Постановка проблеми у загальному вигляді, її зв'язок з важливим науковими і практичними завданнями. В останні роки штучний інтелект (ШІ) міцно входить у наше життя, розкриваючи перед людиною різноманітні можливості, покращуючи якість життя, розширюючи горизонти самореалізації тощо. Однак ШІ таїть у собі й нові небезпеки, значно впливаючи на

людину, суспільство та навколишнє середовище (Maidaniuk I., 2022).

З одного боку, ШІ представляє собою науковий напрям, що охоплює як теоретичні, так і прикладні дослідження. Представники цієї галузі займаються аналізом та моделюванням процесів пізнання й мислення людини за допомогою обчислювальної техніки. З іншого боку, під ШІ сьогодні можна розуміти сукупність гаджетів, механізмів та програмних рішень, які у певній мірі можна віднести до "інтелектуальних". У загально філософському контексті ШІ можна розуміти як сукупність "уявлень про пізнання, розум і людину, що роблять можливою саму постановку питання про моделювання інтелекту" (Довгань С. А., 2020, Шевченко А. І., 2023)

ШІ, що стрімко розвивається впливає на процеси пізнання та буття людини. Відповідно змінюється процес освіти, у рамках цього порушуються питання мобільності, ефективності, часу, простору тощо (Поліщук О., 2022)

Corresponding authors:

¹ Навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту ім. Г. Е. Вейнштейна Одеського національного технологічного університету (Одеса, Україна)

E-mail: ynmelnik@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7020-842X>

² Навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту ім. Г. Е. Вейнштейна Одеського національного технологічного університету (Одеса, Україна)

E-mail: sv.todorova1973@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8606-3018>

³ Навчально-науковий інститут прикладної економіки і менеджменту ім. Г. Е. Вейнштейна Одеського національного технологічного університету (Одеса, Україна)

E-mail: queen.annash@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3613-7303>

В даний час існує значна кількість вітчизняних та зарубіжних досліджень технічного, юридичного, соціологічного та філософського характеру, в яких розглянуто питання ШІ та проблеми його застосування у різних сферах. Незважаючи на це, все ще відзначається дефіцит соціально-філософських досліджень, присвячених розгляду різноманітних наслідків застосування ШІ в сучасному суспільстві, зокрема, в освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких представлено вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Визначення понять "штучно створена" та "розумна" машина вже давно вивчалася у науково-філософській літературі. Ці терміни вперше були введені на Дартмутській конференції 1955 року, де Джон Маккарті та інші вчені обговорювали можливості створення машин, здатних до мислення. Хоча ідея штучних машин існувала вже століттями, саме на цьому заході було офіційно визнано розгалуження науки, яке ми сьогодні називаємо ШІ (McCarthy, J., 1955).

У той час англійський математик Алан Тюрінг вивчав емоційний аспект ШІ та визнавав, що емоції відіграють важливу роль у людському інтелекті. Він навіть припускав, що машини можуть мати емоції, проте це твердження досі залишається предметом активних дискусій. Алан Тюрінг здійснив дослідження в галузі, яку він називав машинним інтелектом (Machine Intelligence) (Copeland, J (Ed.), 2004).

У своїй книзі "Суспільство розуму" (1986), Марвін Мінський відзначив, що дослідження ШІ повинні зосередитися на штучно простих ситуаціях, відомих як мікросвіти (*micro-worlds*). Ці агенти, яких Мінський називав "*micro-worlds*", діють на основі простих правил поведінки, але можуть об'єднуватися для створення складних когнітивних функцій. Він стверджував, що протягом покоління задачу створення „ШІ“ буде по суті розв'язано. (Minsky M., 1986).

Фахівець з квантових комп'ютерів Девід Дойч у «The Guardian» відзначає що філософський підхід може допомогти програмістам і нейрофізіологам у розробці штучного розуму. Він відзначав, що проблема ШІ – це проблема філософії, а не комп'ютерних наук або нейрофізіології. Девід Дойч відмічав, що ШІ – творча істота, яку неможливо створити без розуміння якісних відмінностей між власне ним та звичайною комп'ютерною програмою. (Deutsch D., 2012)

У роботі "Штучний інтелект. Етапи. Загрози. Стратегії" шведського філософа, професора

Оксфордського університету Бострома (2014), співзасновника Всесвітньої асоціації транс гуманістів та директора Оксфордського інституту майбутнього людства є попередження: "Штучний інтелект може бути менш людським, ніж інопланетяни" (Bostrom N., (2014).

Філософ Хью Прайс вважає, що принципова відмінність ШІ від людського зумовлює його небезпеку. Адже всі цінності (наприклад, любов, щастя, бажання) важливі для людини, тому що вони мають певну історію. У той же час, інтелектуальні машини можуть і не розділяти їх з людиною. Науковці тільки намагаються відтворити в електронному розумі творчість мислення (Бусол О.Ю., 2015)

У преамбулі Монреальської декларації ШІ характеризується як "автономна система, здатна виконувати складні завдання, які раніше виконувалися тільки "природним" інтелектом: опрацювання великої кількості інформації, обчислення, прогнозування, навчання та адаптацію відповідей до мінливих умов, а також розпізнавання і класифікацію об'єктів" (Montréal Declaration: Responsible AI., 2018). Європейська комісія зі штучного інтелекту визначає його як інтелектуальні системи, які аналізують навколишнє середовище і діють із деяким ступенем автономності (European Commission, 2018)

Д. О. Зелінська відзначає, що надзвичайна складність створення аналогу людського мозку говорить про те, що відмінності будуть, і досить суттєві. Але справа не у відмінностях, а в результатах функціонування. В першу чергу, ШІ повинен бути безпечним для людини, а у разі виникненні невідповідностей – надавати змогу усунути їх наслідки. По-друге ШІ не повинен обмежувати свободу волі і приватність людини; по-третє, ШІ не можна використовувати для підривної діяльності та гонки озброєнь. Отже, ШІ повинен використовуватися на благо людини та задля формування такого рівня сучасного суспільства, якого люди ще не досягли самостійно (Зелінська Д. О., 2018).

У роботі, підготовленій Спеціальним міжурядовим комітетом експертів із штучного інтелекту Ради Європи, зазначено, що системи ШІ набули широкого поширення у таких галузях, як державне управління, транспорт, сільське господарство, контроль навколишнього середовища та кліматичних змін, охорона здоров'я, освіта, правосуддя, банківська, фінансова та страхова діяльність, військова сфера та ін. (Stahl B.C., 2022). Наукові технології стали причиною створення ШІ та повномасштабного впровадження

його в повсякденне життя людини. Це свідчить, що сучасна система освіти повинна відповідати запитам, що змушує використовувати ШІ у своїй діяльності (Поліщук О., 2022).

Стратегія розвитку ШІ в Україні передбачає застосування його в науковій діяльності та освіті. Так, відповідно до концепції передбачено впровадження методів і технологій ШІ в освіту та науку – а саме, для оптимізації навчального процесу та профілювання здобувачів за здібностями – а також розвиток міждисциплінарних досліджень на перетині ШІ та інших галузей науки (Шевченко А. І., 2023).

Притаманні системам ШІ переваги продовжують вражати свідомість через здатність полегшити діяльність людини, а деяких випадках – зовсім замінити її. Разом з тим, поряд з позитивними тенденціями та ефективністю, подібні нововведення містять у собі небезпечні протиріччя між людиною та суспільством з одного боку та ШІ – з іншого. Великий перелік галузей застосування систем ШІ на даний час свідчить про фундаментальне впровадження його у життя сучасного суспільства, дедалі зростаючий вплив на людей, їхні звичні форми буття, сформовані системи цінностей, спосіб життя тощо. Все це зумовлює інтерес до дослідження систем ШІ з боку різних наукових напрямів. При цьому важлива роль у їх розгляді та аналізі належить фахівцям у контексті соціально-філософського напрямку, які займаються виявленням основ, а також наслідків розвитку теорії та практики впровадження системи ШІ.

Мета статті є дослідження та аналіз етичних та філософських питань, пов'язаних з використанням ШІ у вищій освіті

Формування цілей статті: 1) проаналізувати вплив ШІ на викладачів, здобувачів вищої освіти та освітню систему в цілому; 2) визначити потенційні переваги та ризики використання ШІ у вищій школі; 3) розглянути етичні питання, пов'язані з використанням ШІ в освітньому процесі та науковій діяльності; 4) запропонувати рекомендації щодо відповідального використання ШІ у вищій школі.

Методологія дослідження. При написанні статті використано комплекс загальнонаукових методів дослідження: теоретичний та порівняльний аналіз — офіційних матеріалів та аналітичних звітів міжнародних організацій, результатів наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених щодо застосування системи ШІ; методи загально-філософського аналізу для узагальнення

та систематизації результатів досліджень стосовно використання ШІ у вищій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інтеграція та розвиток ШІ в різних галузях вплинули і на сферу освіти. Широкі можливості та перспективи використання ШІ в освіті простежуються задля трансформації в більш інноваційний, інклюзивний та результативний процес завдяки впровадженню нових високоякісних методів навчання. Справжньою метою ШІ в освіті має стати індивідуалізація освіти, пропонуючи здобувачам персоналізовані навчальні курси відповідно до їх здібностей та методичний матеріал, адаптований до їхніх особливостей, зберігаючи при цьому якість освіти (European Parliament resolution, 2021, Драч, І., 2023). ШІ має важливі переваги для освіти, це наприклад, персоналізоване навчання відповідно до вподобань кожного здобувача, допомагаючи їм навчатися у власному темпі. Тобто, важливою перевагою використання ШІ в майбутньому є здатність «оцінювати студентів, надавати зворотній зв'язок і створювати та перевіряти наукові гіпотези принаймні так само добре, як це можуть зробити люди» (Alexander, B., 2019). Ця трансформаційна технологія має потенціал змінити способи надання, розуміння та взаємодії з освітнім контентом для здобувачів вищої освіти. Технологічні основи ШІ охоплюють широкий спектр функціональних можливостей, кожна з яких пристосована до конкретних завдань, що в сукупності покращує навчальний процес.

Одним із напрямів використання ШІ в освіті є застосування обробки природної мови (NLP), тобто аналіз людської мови обчислювальним способом. NLP поширила свої застосування в різних сферах, таких як машинний переклад, виявлення спаму в електронній пошті, витяг інформації, інтерпретації та аналізу й оцінювання письмового тексту, узагальнення відповіді на запитання тощо (Khurana D, 2023). Ця можливість не лише спрощує процес оцінювання, але й забезпечує миттєвий зворотній зв'язок зі здобувачами вищої освіти, що дозволяє їм покращувати свої навички навчання в режимі реального часу.

Ще один із прикладів застосування ШІ в освіті – прогнозування на основі даних і персоналізовані рекомендації. Проводячи паралелі з індустрією розваг, де такі платформи, як Netflix, використовують ШІ, щоб пропонувати фільми на основі вподобань користувачів, подібні технології можна адаптувати для освітніх цілей. Наприклад,

системи ШІ можуть рекомендувати здобувачам освіти персоналізовані навчальні освітні компоненти та курси на основі їхньої історії навчання, вподобань та успішності. Такий підхід має значення для ефективнішого залучення здобувачів і забезпечення їхньої індивідуальної траєкторії навчання з метою надання максимально сприятливих умов для освіти.

Корисність систем ШІ не обмежується лише персоналізованою доставкою контенту, але також включає інтерактивні інструменти для вирішення складних завдань. Наприклад, викладачам надається можливість створювати зображення технічних рішень, які потім можуть бути оброблені та оцінені системами ШІ. Це не лише сприяє у викладанні, але й забезпечує динамічне та інтерактивне навчальне середовище для здобувачів.

Технологія розпізнавання голосу та віртуальні помічники на основі ШІ, такі як Siri і Alexa, які доступні на Android і Windows, представляють ще одну можливість в освітніх технологіях. Вони можуть допомогти в діагностиці труднощів читання, полегшити вивчення мови і навіть керувати рутинними академічними завданнями, тим самим звільняючи цінний час для викладачів та здобувачів, щоб зосередитися на більш складних видах навчальної діяльності.

Концепція ШІ як інтерактивного освітнього інструменту є особливо переконливою. На відміну від традиційних методів навчання, які можуть покладатися на статичні матеріали, такі як підручники та навчальні посібники, керовані ШІ, можуть залучати здобувачів до діалогу. Такий інтерактивний підхід не лише допомагає передавати теоретичні знання, а й забезпечує зворотній зв'язок у режимі реальному часі та коригування відповідей здобувачів. Такий динамічний і адаптивний процес навчання сприяє створенню більш персоналізованого та ефективного освітнього досвіду.

Поряд з цим відмічаємо, що ШІ в освітньому процесі створює умови проектування досліджень, які в реальному житті бувають іноді неможливими зробити. Тобто, завдяки ШІ, змінюється уявлення людей про технологію виробництва, методи отримання знань тощо (Поліщук О., 2022).

Однозначно позитивні оцінки отримує, як правило, такий вектор застосування ШІ, як організація навчально-методичного процесу та документообіг у закладах вищої освіти, що може істотно вплинути на адміністрування освітнього процесу. У будь-якій установі функціонує безліч підрозділів, кафедр, відділів, що приводить до великої

кількості процесів та документації. Технології ШІ дозволяють автоматизувати та спростити документообіг. Методична робота також може бути полегшена комп'ютерним розумом: електронні відомості про успішність, інтерактивні розклади, цифрові навчальні середовища – це далеко не весь перелік методичних інструментів, де може допомогти ШІ.

Впровадження ШІ в освітньому процесі значно зросло, особливо після пандемії COVID-19 та початку воєнних подій в нашій країні, що призвело до сплеску дистанційного навчання. Залучення ШІ і, як наслідок його цифровізація та діджиталізація, спонукає педагогічних, науково-педагогічних працівників по-новому подавати навчальний матеріал. Тобто необхідно активно опановувати сучасні досягнення науки і техніки. У зв'язку з цим, сьогодні, на рівні державних та громадських організацій, пропонуються різноманітні курси, тренінги щодо ознайомлення з програмами ШІ та їх можливостями у використанні в освітньому процесі (Поліщук О., 2022).

Незважаючи на широке використання ШІ у вищій школі, залишаються актуальними питання щодо ефективності його застосування та впливу на покращення результатів навчання. Це порушує важливі аспекти щодо змісту, методології викладання, ролі викладачів, а також більш широких соціальних та етичних наслідків інтеграції ШІ в освітній процес. Одним із пріоритетних завдань є виявлення ризиків та прогнозування наслідків, які можуть бути пов'язаних з використанням ШІ в освітньому процесі та науці.

Розглянемо, які є переваги та ризики використання ШІ у вищій освіті. Так, в Європейській асоціації університетів (European University Association) відзначили, що окремої уваги використання ШІ в діяльності університетів заслуговує:

- відсутність посилань на джерела інформації;
- неточність даних та алгоритмів;
- невизначеність інтелектуальної власності та авторських прав;
- проблеми, пов'язані з конфіденційністю, безпекою даних і доброчесністю.

Керівний комітет навчання та викладання Європейської асоціації університетів у своєму зверненні відзначив, що будь-яка спроба забронити ШІ є марною, і що вища освіта повинна адаптуватись таким чином, щоб ШІ використовувати ефективно та належним чином (European Parliament resolution, 2021, Драч, І., 2023).

Проблеми непрозорості, порушення конфіденційності, соціальної несправедливості, порушення автономії, відсутності відповідальності та інші. Ці проблеми необхідно розглядати з точки зору соціально-філософських, оскільки вони охоплюють більш широкий комплекс питань взаємодії людини та ШІ, суть яких виходить далеко за межі предмета науки етики.

На даний час можна розглядати як переваги так і недоліки використання ШІ в освітньої діяльності. Наприклад, ШІ можна ефективно використовувати для персоналізованої освіти, створюючи навчальні плани, які будуть адаптовані до індивідуальних потреб та інтересів кожного здобувача, пропонуючи їм більш індивідуальні траєкторії навчання. З одного боку це може допомогти досягти більш високих навчальних результатів, оскільки здобувачі зможуть зосередитися на темах, які найбільше їх цікавлять, і які вони найкраще засвоюють. З іншого боку, персоналізоване навчання також має потенціал підірвати традиційну модель освіти, в якій усі здобувачі отримують однаковий освітній досвід. Це може призвести до того, що здобувачі з різними потребами та інтересами стануть відокремлені один від одного, тобто не буде відбуватися такий важний процес освіти як соціалізація.

Автоматизація оцінювання є ще однією областю, в якій ШІ має потенціальні можливості в освіті. ШІ можна використовуватися для перевірки тестів, написання звітів, надання зворотного зв'язку студентам та інше. Це у свою чергу може звільнити час викладачів для інших завдань, таких як консультування здобувачів та розробка навчальних програм. Однак, автоматизація оцінювання може знизити роль викладача в освітньому процесі. Якщо оцінювання буде повністю автоматизовано, викладачі можуть втратити можливість формувати особисті стосунки зі студентами і надавати їм індивідуальний зворотний зв'язок.

Віртуальні навчальні середовища – це ще одна область, де ШІ має потенціал трансформувати освіту. Основною перевагою цих середовищ є їх доступність для здобувачів. Це робить освіту більш доступною для людей з обмеженими можливостями та для тих, хто проживає у віддалених районах. Однак віртуальні навчальні середовища також можуть підірвати традиційну модель освіти, де навчання відбувається в аудиторіях. Студенти можуть відчувати відсутність зв'язку з викладачами та іншими студентами, що може негативно вплинути на їхні навчальні та комунікативні навички

Це свідчить, що необхідно адаптувати методологію викладання, тобто трансформувати освітній процес у вищій школі у більш інклюзивний, гнучкий, результативний та більш ефективний за допомогою використання сучасних методів навчання з урахуванням етичних та філософських норм.

Окрім визначення переваг та ризиків використання ШІ в освітньому процесі, також важливим є розгляд етичних аспектів. Це обумовлено тим, що поява цифрових технологій для створення текстів на основі ШІ, таких як ChatGPT, вплинуло на традиційний ландшафт вищої школи. Викликає занепокоєння питання щодо академічної доброчесності та можливого зловживання такими інструментами. Так, на сайті Міжнародного центру академічної доброчесності (ICAI) розміщена стаття Луїса Енріке «Технології не мають моралі, а університети... повинні». Автор запитав ChatGPT про те, які етичні параметри він використовує для дотримання академічної етики. Відповідь була наступною: «ChatGPT не використовує етичних параметрів, пов'язаних з академічною чесністю. Це інструмент, який генерує текст на основі шаблонів, отриманих із різних джерел даних, і не має вбудованого розуміння етичних міркувань. Відповідальність за етичність використання ChatGPT і забезпечення академічної чесності лежить на користувачах, – викладачах, студентах і розробниках». Можна сказати, що саме учасники освітнього процесу та науковці мають нести відповідальність за етичне використання інструментів ШІ, з урахуванням таких людських якостей як чесність, порядність, справедливість, відповідальність тощо (Андрощук А. Г., 2024). Також постійне використання ШІ для написання текстів значно знижує здібності здобувачів виконувати літературні пошуки, аналізувати, критично мислити та приймати самостійно відповідні рішення. Подібне використання систем ШІ може призвести до необґрунтованого спотворення справжніх переконань, мотивів та цілей людини.

Здобувачі освіти можуть використати можливості ШІ для написання письмових текстів чи вирішення інших задач без докладання власних зусиль. У результаті невідомо робота була виконана самостійно, або сформована з використанням системи ШІ. Серед важливих аспектів вирішення проблеми академічної недоброчесності в контексті використання ШІ пропонують використання спеціальних програм для визначення плагіату тексту (Толочко С.В., 2023).

Крім того, технології ШІ безпосередньо впливають на побудову міжособистісних відносин; використання ШІ може призвести до змін у способах спілкування викладачів та здобувачів освіти, а також у середовищі, в якому вони перебувають. Це може вплинути на подальші соціальні взаємодії і розвиток навичок комунікації в майбутньому. Тому розробка та запровадження нових методик роботи із здобувачами допоможе подолати проблеми, які пов'язані з поширенням цифровізації в освіті (Певень К., 2023).

На даний час питання щодо етичних норм використання ШІ в освіті й науці знаходяться в центрі уваги. Порушуються питання дотримання та забезпечення академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти як на рівні законодавчих документів, так і на рівні досліджень науковцями та освітянами. Однак, чинне законодавство поки ще не має сформованих назв видів порушення академічної доброчесності, пов'язаних зі згенерованими ШІ текстами (Толочко С.В., 2023).

Таким чином, незважаючи на широке запровадження ШІ в освітньому процесі та науковій діяльності, необхідно відзначити, що спостерігається нестача освітніх та законодавчих ініціатив із упровадження необхідних новацій у практику закладів освіти. Так, Кабінетом Міністрів України розпорядженням №1556-р, від 02 грудня 2020 р ухвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту на період до 2030 року. Одним з пріоритетних напрямів реалізації даної Концепції є впровадження технологій ШІ у сфері освіти, науки, що, перш за все, вимагає приведення законодавства в галузі використання технологій ШІ у відповідність з міжнародними нормативно-правовими актами. Це свідчить, що сучасні умови цифровізації суспільства диктують зміну пріоритетів і в галузі освіти.

Висновки.

Загалом можна відзначити, що як позитивні, так і негативні аспекти впровадження систем ШІ у закладах освіти не обмежуються вищезазначеним. На сьогоднішній день ШІ лише доповнення до традиційної освітньої та наукової діяльності вітчизняних університетів. Поки що ШІ не має достатніх якостей, щоб замінити викладачів, які мають не тільки необхідні компетенції, а й педагогічну майстерність. Тому можна припустити, що технології ШІ в найближчі роки будуть використовуватися виключно з метою технічної допомоги освітньому процесу. Однак, незважаючи на недоліки та можливі загрози використання ШІ в освітньому процесі закладів освіти, поступово ці технології все частіше будуть інтегруватися в освітню та наукову діяльність. Це, в свою чергу, вимагає від науковців та освітян переосмислення не лише системи оцінювання та контролю знань здобувачів, але й всієї парадигми методології викладання у вищій школі. Необхідно проводити роботу з покращення обізнаності викладачів та науковців у останніх розробках з використання ШІ, підвищення розуміння ролі викладача в освітній діяльності, трансформації та адаптації методології викладання та проведення досліджень для ефективного використання ШІ в освітньому процесі та науковій діяльності з урахуванням етичності, прозорості, академічної доброчесності та соціально-психологічних норм

Також вважаємо, що для запобігання та зниження ризику виникнення та розвитку соціально-філософських і етичних проблем у зв'язку з використанням систем ШІ в сфері освіти необхідно дотримуватися принципів прозорості, конфіденційності, соціальної відповідальності та запобігання шкоди людині. Вважаємо, що ці фундаментальні філософські принципи можуть стати основою для впровадження систем ШІ в освітню та наукову діяльність.

Список використаних джерел:

- Maidaniuk I., Tsoi T., Hoian I., Doichyk M., Patlaichuk O., & Stupak O. The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 2022. 13(4), P. 436-449. <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/397>
- Довгань С. А., Бутурліна О. В., Тухтарова Т. К. Філософські проблеми трансформації медіапростору під впливом цифрових технологій. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*, 2020. Т. 23, № 1–2. С.40–48.
- Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні: монографія / А.І.Шевченко, С.В.Барановський, О.В.Білокобильський та ін.; За заг. ред. А.І.Шевченка. Київ: ППШ, 2023. 305 с
- Поліщук О., Поліщук О., & Дудченко В. Філософія штучного інтелекту в освітньому процесі. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*, 2022. 13 (90). P. 103–109
- McCarthy J., Minsky M. L., Rochester N., & Shannon C. E. A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence, August 31, 1955. *AI Magazine*, 2006. 27(4), 12. <https://doi.org/10.1609/aimag.v27i4.1904>

- Copeland J (Ed.). The Essential Turing: The ideas that gave birth to the computer age . *Oxford: Clarendon Press, 2004.* 622 P. ISBN 0-19-825079-7
- Minsky M. The Society of Mind, Published by Simon and Schuster, New York, 1986. 336 p.
- Deutsch D. Philosophy will be the key that unlocks artificial intelligence, 2012. <https://www.theguardian.com/science/2012/oct/03/philosophy-artificial-intelligence>
- Bostrom N. Superintelligence. Paths, Dangers, Strategies. Oxford University Press, 2014. 345 P. <https://dorshon.com/wp-content/uploads/2017/05/superintelligence-paths-dangers-strategies-by-nick-bostrom.pdf>
- Бусол О. Ю. Потенційна небезпека штучного інтелекту. *Інформація і право.* 2015. №2. С.121-128
- Montréal Declaration: Responsible AI. Montréal Declaration for a Responsible development of artificial intelligence 2018 – https://monoskop.org/images/d/d2/Montreal_Declaration_for_a_Responsible_Development_of_Artificial_Intelligence_2018.pdf
- European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Artificial Intelligence for Europe, 2018. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A237%3AFIN>
- Зелінська Д. О. Філософія як ключ до створення штучного інтелекту // *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ІНТУ, Вінниця, 14-23 березня, 2018 р.* <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20448/4144.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Stahl V. C., Antoniou J. et al. Organisational responses to the ethical issues of artificial intelligence / В. С. Stahl, J. Antoniou, M. Ryan, K. Macnish, T. Jiya // *AI & Society*, 2022. Vol. 37. p. 23-37
- European Parliament resolution of 19 May 2021 on artificial intelligence in education, culture and the audiovisual sector (2020/2017(INI)). EUR-Lex – 52021IP0238 – RU – EUR-Lex (europa.eu) ,
- Драч І., Петроє О., Бородієнко О., Регейло І., Базелюк О., Базелюк Н., & Слободянюк, О. Використання штучного інтелекту у вищій освіті. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство».* 2023. 15, 66-82. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-15-66-82>
- Alexander B., Ashford-Rowe K., Barajas-Murphy N., Dobbin G., Knott J., McCormack M., Pomerantz J., Seilhamer R., & Weber, N. EDUCAUSE Horizon Report: 2019 Higher Education Edition. <https://library.educause.edu/-/media/files/library/2019/4/2019horizonreport.pdf?la=en&hash=C8E8D444AF372E705FA1BF9D4FF0DD4CC6F0FDD1>
- Khurana D, Koli A, Khatter K, Singh S. Natural language processing: state of the art, current trends and challenges. *Multimed Tools Appl*, 2023. 82(3). p. 3713-3744. doi: 10.1007/s11042-022-13428-4.
- Андрощук А. Г., Малюга О. С. Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан і тенденції. *International Science Journal of Education and Linguistics*, 2024. Vol. 3, No. 2. p. 27-35. doi: 10.46299/j.isjel.20240302.04.]
- Толочко С. В. Безперервна освіта викладачів у процесі саморегуляції у віртуальних середовищах. *Diversity and inclusion in scientific area : proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference. (Warsaw, January 26-28, 2023).* Warsaw, 2023. p. 317–323
- Певень К., Хміль Н., Макогончук Н. Вплив штучного інтелекту на зміну традиційних моделей навчання та викладання: аналіз технологій для забезпечення ефективності індивідуальної освіти. *Перспективи та інновації науки*, 2023. № 11(29). с. 306-316: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/5496>
- Толочко С. В., Бордюг Н. С., Міронець Л. П. Академічна доброчесність та штучний інтелект в освітній і науковій діяльності. *Інноваційна педагогіка*, 2023. Випуск 62. Том 2. с. 25 – 32

References

- Maidaniuk, I., Tsoi, T., Hoian, I., Doichyk, M., Patlaichuk, O., & Stupak, O. (2022). The Problem of Artificial Intelligence in Contemporary Philosophy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 13(4), 436-449. <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/397>
- Dovgan, S.A., Buturlina, O.V., Tukhtarova, T.K. (2020). Philosophical problems of media space transformation under the influence of digital technologies. *Scientific and theoretical almanac "Grani"*, 23, 1-2, 40-48.
- Shevchenko, A.I., Baranovskyi, S.V., Bilokobylskyi, O.V. et al. (2023). Strategy for the development of artificial intelligence in Ukraine: monograph; Edited by A.I. Shevchenko. Kyiv: IPSI, 305.
- Polishcuk, O., Polishcuk, O., Dudchenko, V., (2022). Philosophy of artificial intelligence in the educational process. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*, 13 (90), 103-109 doi: <https://doi.org/10.26661/hst-2022-13-90-12>
- McCarthy, J., Minsky, M. L., Rochester, N., & Shannon, C. E. (2006). A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence, August 31, 1955. *AI Magazine*, 27(4), 12. <https://doi.org/10.1609/aimag.v27i4.1904>

Copeland, J (Ed.). (2004). *The Essential Turing: The ideas that gave birth to the computer age*. Oxford: Clarendon Press, 622.

Minsky, M. (1986). *The Society of Mind*, Published by Simon and Schuster, New York, 1986, 336.

Deutsch, D. (2012). Philosophy will be the key that unlocks artificial intelligence, <https://www.theguardian.com/science/2012/oct/03/philosophy-artificial-intelligence>

Bostrom, N. (2014). *Superintelligence. Paths, Dangers, Strategies*. Oxford University Press, 345. <https://dorshon.com/wp-content/uploads/2017/05/superintelligence-paths-dangers-strategies-by-nick-bostrom.pdf>

Busol, O. (2015). Potential danger of artificial intelligence. *Information and Law*, 2, 121-128.

Montréal Declaration: Responsible AI. Montréal Declaration for a Responsible development of artificial intelligence 2018 – https://monoskop.org/images/d/d2/Montreal_Declaration_for_a_Responsible_Development_of_Artificial_Intelligence_2018.pdf

European Commission, (2018). Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Artificial Intelligence for Europe. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A237%3AFIN>

Зелінська, Д. О. Філософія як ключ до створення штучного інтелекту // *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ІНТУ, Вінниця, 14-23 березня, 2018 р.* <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20448/4144.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

Stahl, B. C., Antoniou, J., Ryan, M., Macnish, K., Jiya, T. (2022), Organisational responses to the ethical issues of artificial intelligence. *AI & Society*, 37, 23-37

European Parliament resolution of 19 May 2021 on artificial intelligence in education, culture and the audiovisual sector (2020/2017(INI)). EUR-Lex – 52021IP0238 – RU – EUR-Lex (europa.eu)

Drach, I., Petroe, O., Borodienko, O., Regeylo, I., Bazeliuk, O., Bazeliuk, N., & Slobodianiuk, O. (2023). The use of artificial intelligence in higher education. *International scientific journal "Universities and Leadership"*, 15, 66-82

Alexander, B., Ashford-Rowe, K., Barajas-Murphy, N., Dobbin, G., Knott, J., McCormack, M., Pomerantz, J., Seilhamer, R., & Weber, N. (2019). EDUCAUSE Horizon Report: 2019 Higher Education Edition. <https://library.educause.edu/-/media/files/library/2019/4/2019horizonreport.pdf?la=en&hash=C8E8D444AF372E705FA1BF9D4FF0DD4CC6F0FDD1>

Khurana, D, Koli, A, Khatter, K, Singh, S. (2023). Natural language processing: state of the art, current trends and challenges. *Multimed Tools Appl*, 82(3). 3713-3744. doi: 10.1007/s11042-022-13428-4.

Androshchuk, A. G., Maliuga, O. S. (2024). The use of artificial intelligence in higher education: state and trends. *International Science Journal of Education and Linguistics*, 3, 2, 27-35. doi: 10.46299/j.isjel.20240302.04.]

Tolochko, S.V. (2023). Continuing education of teachers in the process of self-regulation in virtual environments. *Diversity and inclusion in scientific area: proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference. (Warsaw, January 26-28, 2023)*. Warsaw, 317–323

Peven, K., Khmil, N., Makohonchuk, N. (2023). The impact of artificial intelligence on changing traditional models of learning and teaching: analysis of technologies to ensure the effectiveness of individual education. *Perspectives and innovations of science*, 11(29), 306-316 <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/5496>

Tolochko, S. V., Bordyug, N. S., Mironets, L. P. (2023) Academic integrity and artificial intelligence in educational and scientific activities. *Innovative pedagogy*, 62, 2, 25 – 32.

YURIY, MELNIK – Ph.D, associate professor of department of sociology, philosophy and law,
Odesa National University of Technology
E-mail: ynmelnik@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7020-842X>

SVITLANA, TODOROVA - Ph.D, associate professor of department of sociology,
philosophy and law, Odesa National University of Technology
E-mail: sv.todorova1973@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8606-3018>

HANNA, SHEVCHENKO- Ph.D, associate professor of department of sociology,
philosophy and law, Odesa National University of Technology
E-mail: queen.annash@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3613-7303>

PHILOSOPHY OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION

Abstract

The article analyses the prospects, risks and benefits of using artificial intelligence in higher education. The author considers the state and prospects of artificial intelligence development, substantiates the importance of studying this issue and the need for further research on the impact on academic integrity, quality and learning outcomes. The purpose of the article is to study and analyse ethical and philosophical issues related to the use of artificial intelligence in higher education. Objectives of the study: 1) to analyse the impact of artificial intelligence on teachers, higher education students and the educational system as a whole; 2) to identify the potential benefits and risks of using artificial intelligence in higher education; 3) to consider ethical issues related to the use of artificial intelligence in the educational process and research; 4) to propose recommendations for the responsible use of artificial intelligence in higher education. The methods of general philosophical analysis were used to summarise and systematise the research results. It is considered that digital technologies are actively used in higher education. It is noted that this leads to positive trends, in particular, personalized training courses and methodological material adapted to their characteristics are offered to students. Artificial intelligence can significantly automate the development of technical specifications, teaching materials for the educational process, simplify document management. The risks that arise when using artificial intelligence are also noted, namely, confidentiality issues, lack of responsibility, non-compliance with the principles of academic integrity. To prevent and mitigate risks, it is necessary to adhere to the principles of transparency, confidentiality, social responsibility and prevention of harm to humans. All of this requires bringing legislation on the use of artificial intelligence in line with international standards, and for educators, rethinking not only the system of knowledge assessment and control of students, but also the entire paradigm of teaching methodology in higher education.

Keywords: artificial intelligence, higher education, socio-philosophical issues, educational and scientific activities.

© The Authors(s) 2024
This is an open access article under
The Creative Commons CC BY license

Received date 10.03.2024
Accepted date 15.03.2024
Published date 15.04.2024

How to cite: Юрій, Мельник, Світлана, Тодорова, Ганна, Шевченко. Філософія штучного інтелекту у вищій освіті. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2024. 19 (96). P. 126–134.
doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-14>